

D2 / PO
nr

WE 140

R 61

B

REUMATOLÓGIA

Egyetemi jegyzet

Szerkesztette: dr. Szekanecz Zoltán

SpringMed Kiadó • 2011

TARTALOM

ELŐSZÓ	13
1. MOZGÁSSZERVI PROPEDEUTIKA (Szekanecz Zoltán)	15
1.1. Bevezetés	15
1.2. Anamnéziszfelvétel	15
1.3. Fizikális vizsgálat	18
1.4. Laboratóriumi vizsgálatok	22
1.4.1. Vérvizsgálatok	22
1.4.2. Vizeletvizsgálatok	26
1.4.3. A synoviális folyadék vizsgálata	26
1.5. Képalkotó és egyéb műszeres vizsgálatok	27
1.5.1. Hagyományos röntgenfelvétel	27
1.5.2. Izotópdiagnosztika	28
1.5.3. Computertomographia (CT)	29
1.5.4. Mágneses rezonanciás (MR) vizsgálat	29
1.5.5. Mozgásszervi ultrahang	29
1.5.6. Egyéb műszeres vizsgálatok	30
1.6. Biopsziák és szövettani vizsgálatok	30
1.7. Konzultációk	31
2. A REUMATOLÓGIAI BETEGSÉGEK PATOGENEZISE (Nagy György)	33
2.1. Bevezetés	33
2.2. Az autoimmun-reumatológiai betegségek genetikája	34
2.2.1. MHC gének	34
2.2.2. Egyéb genetikai tényezők	36
2.3. Környezeti tényezők, fertőzések	39
2.4. Klinikai tüneteket megelőző immunregulációs zavar és autoimmunitás	40
2.4.1. Anti-DNS antitestek	41
2.4.2. Autoantitestek és autoreaktív T-sejtek RA-ben	42

2.5. Klinikai tünetek kezdete, a betegséget kiváltó okok	42
2.6. Effektormechanizmusok a gyulladásos folyamat fenntartásában és szabályozásában	43
2.6.1. T-lymphocyták aktivációja és T-sejt-szubpopulációk autoimmun betegségekben	43
2.6.2. B-lymphocyták funkciói, szerepük autoimmun betegségekben	48
2.6.3. Monocyták, macrophagok	50
2.6.4. Dendritikus sejtek	51
2.6.5. Cytokinek, chemokinek	52
2.6.6. Az immunrendszer sejtjeinek vándorlása, angiogenezis	53
2.7. A krónikus gyulladás késői következményei: szöveti destrukció	54
3. ARTHRITISEK ÉS AUTOIMMUN KÓRKÉPEK DIFFERENCIÁL-DIAGNOSZTIKÁJA (Szűcs Gabriella)	56
3.1. Alapvető eldöntendő kérdések	56
3.2. Tünetorientált differenciáldiagnosztika	57
3.2.1. Az ízületi folyamat alapvető szempontjai	57
3.2.2. Extraarticularis manifesztációk	59
3.2.3. Laboratóriumi és képalkotó vizsgálatok	61
4. GYÓGYSZERES TERÁPIA (Szekanecz Zoltán)	63
4.1. Bevezetés	63
4.2. Nem szteroid gyulladáscsökkentő szerek	63
4.2.1. Hatásmechanizmus, alkalmazás	64
4.2.2. Mellékhatások, kockázatok	67
4.2.3. Gyógyszer-interakciók	69
4.2.4. COX enzim, izoenzimek	69
4.3. Az ízületi porc pótlása: az arthrosis „bázisterápiája”	71
4.4. Kortikoszteroidok	71
4.5. Hagyományos immunszuppresszió – bázisterápiája	73
4.6. Biológiai (célzott) terápia	77
4.7. Az osteoporosis gyógyszerei	81
4.7.1. Az osteoporosis bázisterápiája	81
4.7.2. Antireszorptív szerek	83
4.7.3. A csontépítést fokozó és kettős hatású szerek	86
5. FIZIO-BALNEOTERÁPIA (Roberto Gomez)	88
5.1. A fizioterápia fogalma	88
5.2. A fizioterápia felosztása	88
5.3. Elektroterápia	90

5.3.1. Kisfrekvenciás elektroterápia	90
5.3.2. Középfrekvenciás elektroterápia	95
5.3.3. Nagyfrekvenciás elektroterápia	95
5.4. Fototerápia	95
5.5. Mechanoterápia	96
5.5.1. Ultrahang-terápia	96
5.6. Balneoterápia, hidroterápia	98
5.6.1. Termálfürdő-kezelés (balneoterápia)	98
5.6.2. Hidroterápiák	99
6. MOZGÁSTERÁPIA (Némethné Gyurcsik Zsuzsanna)	101
6.1. Bevezetés	101
6.2. Az akut szak teendői	101
6.3. A krónikus szak teendői és mozgásterápiás céljai	102
6.3.1. Gerincbetegségek esetén	102
6.3.2. Váll-vállöv érintettsége	103
6.3.3. Könyök	104
6.3.4. Csukló, kéz	106
6.3.5. Csípő	106
6.3.6. Térd	107
6.3.7. Boka, láb	107
7. A REHABILITÁCIÓ ELVEI ÉS GYAKORLATA REUMATOLÓGIAI KÓRKÉPEKBEN (Vekerdy-Nagy Zsuzsanna)	111
7.1. A rehabilitáció általános fogalmai	111
7.2. Reumatológiai betegségekben várható rehabilitációs szükségletek	112
7.3. Gyulladásos betegségek: rheumatoid arthritis	114
7.4. Jellegetességek más eredetű gyulladásos betegségekben	116
7.4.1. Arthritis psoriatica (APs)	116
7.4.2. Spondylitis ankylopoetica (SPA)	116
7.5. Degeneratív betegségek	117
7.5.1. A térdízület rehabilitációja	117
7.5.2. A csípőízület rehabilitációja	118
7.5.3. A vállízület rehabilitációja	120
7.5.4. A gerinc rehabilitációja	121
7.6. Szisztémás autoimmun-reumatológiai kórképek	122
8. RHEUMATOID ARTHRITIS ÉS ROKON KÓRKÉPEK (Surányi Péter)	125
8.1. Definíció	125

8.2. Epidemiológia	125
8.3. Patomechanizmus	126
8.4. Panaszok és tünetek	129
8.4.1. Kezdeti klinikai kép, mozgásszervi elváltozások	129
8.4.2. Extraarticularis megnyilvánulások	131
8.5. Diagnosztika	133
8.5.1. Laboratóriumi vizsgálatok	133
8.5.2. Képkeltő eljárások	134
8.5.3. A korai diagnózis jelentősége	135
8.5.4. Differenciáldiagnózis	137
8.6. Kezelés	138
8.7. Kórlefolyás, prognózis, a progresszió mérése	145
8.7.1. Kórlefolyás, prognózis	145
8.7.2. A progresszió mérése	146
8.8. Rokon kórképek	146
8.8.1. Felty-szindróma	146
8.8.2. Felnőtkori Still-betegség	147
9. SZISZTÉMÁS AUTOIMMUN-REUMATOLÓGIAI KÓRKÉPEK	
(Szűcs Gabriella)	149
9.1. Bevezetés	149
9.2. Nem differenciált collagenosis	149
9.2.1. Definíció	149
9.2.2. Klinikai kép, diagnózis, lefolyás, kezelés	149
9.3. Szisztémás lupus erythematosus	151
9.3.1. Definíció, epidemiológia	151
9.3.2. Etiopatogenezis	151
9.3.3. Klinikai tünetek	152
9.3.4. Diagnózis	156
9.3.5. SLE alcsoportok	156
9.3.6. Kezelés	158
9.3.7. SLE és terhesség	160
9.3.8. Prognózis	160
9.4. Antifoszfolipid-szindróma	161
9.4.1. Definíció, epidemiológia	161
9.4.2. Etiopatogenezis	161
9.4.3. Klinikai tünetek, diagnózis	161
9.4.4. Kezelés	162
9.5. Szisztémás sclerosis (scleroderma)	164
9.5.1. Definíció, epidemiológia	164
9.5.2. Etiopatogenezis	164

9.5.3. Klinikai tünetek	165
9.5.4. Diagnózis	167
9.5.5. Kezelés	168
9.5.6. Prognózis	170
9.6. Gyulladásos izombetegségek (myositisek)	170
9.6.1. Definíció, epidemiológia	170
9.6.2. Etiopatogenezis	171
9.6.3. Klinikai tünetek	171
9.6.4. Diagnózis	172
9.6.5. Kezelés	173
9.7. Sjögren-szindróma	174
9.7.1. Definíció, epidemiológia	174
9.7.2. Etiopatogenezis	174
9.7.3. Klinikai tünetek	175
9.7.4. Diagnózis	175
9.7.5. Kezelés	177
9.8. Kevert kötőszöveti betegség	178
9.8.1. Definíció, epidemiológia	178
9.8.2. Etiopatogenezis	178
9.8.3. Klinikai tünetek, diagnózis	179
9.8.4. Kezelés	179
9.9. Átfedő (overlap) szindrómák	180
9.10. Szisztémás vasculitisek	181
9.10.1. Definíció, felosztás	181
9.10.2. Etiopatogenezis	182
9.10.3. Klinikai tünetek, diagnózis	182
9.10.4. Henoch–Schönlein-purpura	183
9.10.5. Cryoglobulinaemiás vasculitis	183
9.10.6. Vasculitis leukocytoclastica cutanea	184
9.10.7. ANCA-asszociált vasculitisek	184
9.10.8. Polyarteritis nodosa	187
9.10.9. Kawasaki-kór	187
9.10.10. Óriássejtes arteritis és polymyalgia rheumatica	188
9.10.11. Takayashu-arteritis	189
9.10.12. Egyéb vasculitisek	190
10. GYERMEKREUMATOLÓGIA (Rákóczi Éva)	193
10.1. Bevezetés	193
10.2. Juvenilis idiopathiás arthritis	194
10.2.1. Csoportosítás	194
10.2.2. Szisztémás forma	194

10.2.3. Oligoarticularis JIA	194
10.2.4. Polyarticularis JIA	196
10.2.5. Juvenilis arthritis psoriatica	196
10.2.6. Juvenilis enthesopathiás arthritis	197
10.2.7. Nem differenciált egyéb arthritisek (NDP)	197
10.2.8. Speciális differenciáldiagnosztikai szempontok	198
10.2.9. Gyógyszeres terápia	198
10.2.10. Betegkövetés	201
10.3. Juvenilis szisztémás lupus erythematosus (JSLE)	201
10.4. Juvenilis dermatomyositis	204
10.5. Juvenilis szisztémás sclerosis	205
10.6. Gyermekkori kevert kötőszöveti betegség (CMCTD)	205
10.7. Gyermekkori szisztémás vasculitisek	207
10.7.1. Klasszifikáció	207
10.7.2. Henoch–Schönlein-purpura	207
10.7.3. Kawasaki-betegség	209
10.8. Lázzal járó autoinflammatorikus szindrómák	213
11. SPONDYLARTHROPATHIÁK (Szántó Sándor)	214
11.1. Bevezetés	214
11.2. Spondylitis ankylopoetica (SPA)	215
11.2.1. A SPA előfordulása, patomechanizmusa és patológiája	215
11.2.2. A SPA tünetei	215
11.2.3. A SPA diagnózisa	217
11.2.4. A SPA kezelése	219
11.3. Arthritis psoriatica (APs)	222
11.3.1. APs előfordulása, patomechanizmusa és formái	222
11.3.2. Az APs diagnózisa	222
11.3.3. Az APs kezelése	223
11.4. Enteropathiás arthritisek	224
11.4.1. Enteropathiás arthritisek előfordulása és tünetei	224
11.4.2. Enteropathiás arthritisek diagnosztikája	225
11.4.3. Enteropathiás arthritisek kezelése	225
11.5. Reaktív arthritis (ReA)	226
11.5.1. A ReA-t kiváltó kórokozók	226
11.5.2. A ReA tünetei	226
11.5.3. A ReA diagnózisa	227
11.5.4. A ReA kezelése	227
11.5.5. Reumás láz	227
11.6. Nem differenciált spondylarthritisek (USpA)	229

12. FERTŐZÉSES EREDETŰ ARTHRITISEK (Gaál János)	231
12.1. Bakteriális arthritis	231
12.1.1. Definíció	231
12.1.2. Patofiziológia-patogenezis	231
12.1.3. Klinikai tünetek	231
12.1.4. Diagnózis	232
12.1.5. Prediszponáló tényezők	233
12.1.6. Bakteriális spektrum	233
12.1.7. Kezelés	233
12.1.8. Prognózis	235
12.1.9. Az intervertebrális rés fertőzése (spondylodiscitis)	235
12.2. Speciális bakteriális arthritisek	236
12.2.1. Neisseria gonorrhoeae-fertőzés	236
12.2.2. Lyme-kór	237
12.2.3. Tuberculosis	238
12.3. Vírusos arthritisek	239
12.4. Gombás arthritisek	242
12.5. Reaktív arthritisek	243
13. KRISTÁLYARTHITISEK (Szamosi Szilvia)	245
13.1. Köszvény	245
13.1.1. Definíció	245
13.1.2. Epidemiológia	245
13.1.3. Etiopatogenezis: húgysavanyagcsere	245
13.1.4. Klinikum	249
13.1.5. Diagnózis	251
13.1.6. Differenciáldiagnosztika	252
13.1.7. Kezelés	252
13.2. Kalcium-pirofoszfát-dihidrát (CPPD) arthropathia	254
13.2.1. Definíció	254
13.2.2. Epidemiológia	254
13.2.3. Etiopatogenezis	254
13.2.4. Klinikum	255
13.2.5. Diagnózis	255
13.2.6. Differenciáldiagnosztika	255
13.2.7. Kezelés	255
13.3. Bázikus kalcium-foszfát (hydroxiapatit) arthropathia	256
13.3.1. Definíció	256
13.3.2. Epidemiológia	256
13.3.3. Etiopatogenezis	256
13.3.4. Klinikum	256

13.3.5. Diagnózis	256
13.3.6. Differenciáldiagnosztika	257
13.3.7. Kezelés	257
14. DEGENERATÍV MOZGÁSSZERVI KÓRKÉPEK (Szántó Sándor)	258
14.1. Bevezetés	258
14.2. Osteoarthritis (osteoarthritis)	258
14.2.1. Az arthrosis etiológiája és patomechanizmusa	258
14.2.2. Az arthrosis tünetei	259
14.2.3. Az arthrosis diagnosztikája	261
14.2.4. Az arthrosis kezelése	262
14.3. Derékfájás	265
14.3.1. Bevezetés	265
14.3.2. A derékfájás előfordulása és diagnosztikája	265
14.3.3. A derékfájás okai	266
14.3.4. A derékfájás kezelése	271
14.4. Nyakfájás	273
14.4.1. Bevezetés	273
14.4.2. A nyakra lokalizálódó nyaki fájdalom	274
14.4.3. Kisugárzó nyaki fájdalom	275
14.4.4. Nyakfájás diagnosztikája	275
14.4.5. Nyaki fájdalom kezelése	276
14.5. Hátfájás	276
15. METABOLIKUS CSONTBETEGSÉGEK (Molnár Ágnes)	279
15.1. Osteoporosis	279
15.1.1. Epidemiológia és etiopatogenezis	279
15.1.2. Klinikum, diagnosztika	280
15.1.3. Terápia	284
15.2. Osteomalacia, rachitisek	285
15.2.1. A D-vitamin-hiány kialakulása	285
15.2.2. Klinikum, diagnosztika	287
15.2.3. Terápia	288
15.3. Hyperparathyreosis	289
15.3.1. Primer hyperparathyreosis	289
15.3.2. Szekunder hyperparathyreosis	292
15.3.3. A hyperparathyreosis kezelése	293
15.4. A csontok Paget-kórja	294
15.4.1. Epidemiológia, patogenezis	294
15.4.2. Klinikum, diagnosztika	295
15.4.3. Kezelés	297

15.5. Algodystrophia (Sudeck-atrophia)	297
15.5.1. Etiopatogenezis, epidemiológia	297
15.5.2. Klinikum, diagnosztika	298
15.5.3. Terápia	299
15.6. Osteonecrosis	300
15.6.1. Nomenklátúra, etiopatogenezis	300
15.6.2. Klinikum, diagnosztika	301
15.6.3. Kezelés	302
16. HATÁRTERÜLETI ÉS RITKA KÓRKÉPEK (Váncsa Andrea)	304
16.1. Recidiváló polychondritis	304
16.1.1. Epidemiológia	304
16.1.2. Etiopatogenezis	304
16.1.3. Klinikum	304
16.1.4. Diagnózis és terápia	306
16.2. Sarcoidosis	307
16.2.1. Epidemiológia	307
16.2.2. Etiopatogenezis	308
16.2.3. Klinikum	308
16.2.4. Diagnózis	309
16.2.5. Terápia	309
16.3. Amyloidosis	310
16.3.1. Epidemiológia és etiopatogenezis	310
16.3.2. Klinikai kép	310
16.3.3. Diagnózis	313
16.3.4. Terápia	313
16.4. Cogan-szindróma	314
16.5. Sweet szindróma	315
16.6. Autoinflammatorikus szindrómák	316
16.7. Paraneoplasiás szindrómák	317
16.8. Hypertrophiás osteoarthropathia (HOA)	319
16.9. Diabeteses és neurogen arthropathia (DISH)	321
16.10. Hyper- és hypothyreosishoz társuló mozgásszervi kórképek	322
16.11. Cushing-kórhoz társuló reumatológiai állapotok	323
16.12. Haemophilia	324
16.13. Sarlósejtes anaemia, thalassaemia	324
16.14. Acromegalia	325
16.15. Ochronosis (alkaptonuria)	326
16.16. Haemochromatosis	327
16.17. Wilson-kór	228

17. LÁGYRÉSZ-REUMATIZMUSOK (Szabó Zoltán)	330
17.1. Bevezetés	330
17.2. Panniculitis	330
17.3. Tendinitis, tendovaginitis, bursitis	331
17.4. Alagút-szindrómák	332
17.5. Periarthritis humeroscapularis (PHS)	333
17.6. Fibromyalgia	334
17.7. Myopathiák	336
17.8. Polyneuropathiák	336